

Нуқтаи назар

АФЗАЛЛИГИ КЎП, МАСЪУЛИЯТИ ҲАМ КАМ ЭМАС

Жасурбек АТАНИЙОЗОВ, иқтисодиёт фанлари доктори, профессор

“Ўзбекистон — 2030” стратегиясида миллий иқтисодиётимиз салоҳиятини ошириш, унинг глобал ишлаб чиқариш ва қўшилган қиймат занжирига интеграциясини янада мустаҳкамлаш вазифаси қўйилган. Кейинги олти йилда мана шундай натижага эришишимиз керак. Бунинг учун мамлакатлар иқтисодиёти ва одамлар турмуш фаровонлигига хизмат қилувчи тузилма — Жаҳон савдо ташкилоти билан ҳамкорлик катта аҳамият касб этади.

Ўзбекистон бу борада дадил ва ишончли қадамлар ташламоқда. Таъбир жоиз бўлса, йўлда тўхтаб қолган поезд ҳаракатга кела бошлади. Ўзбекистон Жаҳон савдо ташкилотининг 2026 йили Камерунда бўлиб ўтадиган 14-вазирлар конференциясига аъзо бўлишни режа қилди. Мамлакатимизнинг ЖСТга аъзо бўлиши бошқа давлатлар билан иқтисодий алоқаларни янада яхшилаб, товар айирбошлаш ҳажмини оширади, янги бозорларга чиқиш орқали ташқи рақобатбардошликни кучайтиради.

Мазкур тузилманинг асосий мақсадларидан бири протекционизм (мамлакатнинг қайсидир йўналишда ташқи дунёдан ҳимоя қилиниши)га қарши курашишдир. Шу жиҳатдан у халқаро савдо муносабатларида аъзо мамлакатлар учун қулай ҳуқуқий тизим тақдим этади. Ҳар қандай қарор иштирокчи мамлакатлар ўртасида консенсус — умумий овоз бериш орқали қабул қилинади. Шу пайтгача 200 дан ортиқ савдо низоСИ ўзаро манфаатлар доирасида ҳал этилган.

Ушбу келишувлар асос бўлган тамойиллар орасида камситилмаслик, эркин савдо шартлари, рақобатни рағбатлантириш ва суСТ ривожланган мамлакатлар учун қўшимча қондаларга алоҳида урғу берилди. Шу билан бирга, ЖСТ аъзо мамлакатлардан ички бозорни эркинлаштиришни қатъий талаб қилади. Қатор мажбуриятлар ҳам мавжуд. Меъёрий-ҳуқуқий ҳужжатларни унга мослаштириш ва амалиётга жорий этиш, инсон ресурслари ҳамда институционал салоҳиятни мустаҳкамлаш, саноат соҳасида барқарор ривожланишга эришиш шулар сирасидан. Аксарият мамлакатларда ушбу вазифани бажариш осон кечмайди. Чунки арзон ва сифатли маҳсулотлар ишлаб чиқарувчи хорижий корхоналар билан рақобатлашолмайдиган миллий корхоналар таназзулга учраши мумкин. Бу узоқ муддат ва мураккаб музокарадорлар иборат жараён.

Бугун дунёдаги энг йирик халқаро иқтисодий ташкилотга 164 давлат аъзо. Уларнинг глобал савдо ва жаҳон ялпи ички маҳсулотидagi улуши 98 фоиздан ортиқни ташкил этади. Мамлакатлар у билан ҳамкорлик қилиш орқали камситилмайдиган ва адолатли савдо тизимига қўшилади. Тарифларни ҳимоя қилишнинг максимал даражаси ҳамда импорт квоталари бекор қилинишига эришади. Рақобатбардошликни ошириш учун товарларни арзон нархда импорт қилиш каби муҳим афзалликларга эга бўлади.

Мамлакатларнинг ЖСТга аъзо бўлиш жараёнида Халқаро савдо маркази муҳим аҳамият касб этади. Чунки у давлатларнинг ташкилот ҳақида ҳардорлигини ошириш, ташқи савдо режими тўғрисидаги меморандум ва қонунчилик билан боғлиқ ҳаракатлар режасини ишлаб чиқишда кўмаклашади. Интеграциялашган хизматлар ва товарлар бўйича дастлабки тақлифларни тайёрлашда ёрдам беради. Халқаро савдо фаолиятига оид турли масалалар бўйича билим ва кўникмалар базасини яратиш, музокарадорларда самарали

2024 йил мартда Ўзбекистон ҳукумати жаҳон савдо ташкилотига аъзо бўлиш доирасида 11 давлат билан музокарадорларни якунлади. Улардан 9 таси бозорга кириш бўйича музокарадорларни якунлаш тўғрисидаги протоколларни имзолади.

иштирок этиш учун консалтинг хизматлари кўрсатади.

Ўзбекистоннинг ЖСТга аъзо бўлишга тайёрлик жараёни 1994 йили бошланган. Бироқ бу даврда маҳаллий ишлаб чиқарувчиларни қўллаб-қувватлашга қаратилган сиёсат туфайли 2018 йил мартдан Ўзбекистоннинг ЖСТга аъзоликка кириш жараёни қайта бошланди. 2019 йил июлда бу борада Ташқи савдо режими тўғрисидаги янгиланган меморандум, товар ва хизматлар бозорига кириш бўйича ишлаб чиқилган дастлабки тақлифлар тақдим этилди.

“Ўзбекистоннинг ЖСТга киришига кўмаклашиш” бўйича ишлаб чиқилган беш йиллик лойиҳа Европа Иттифоқи томонидан фаол қўллаб-қувватланмоқда. Мазкур лойиҳа 2020 йил февралда бошланган бўлиб, унда мамлакатнинг тузилишга қўшилиш жараёнида миллий иқтисодиётни модернизация қилиш бўйича ривожланиш режаларини қўллаб-қувватлашга асосий эътибор қаратилган.

Мамлакатимизнинг ташкилотга аъзо бўлиш жараёни ишчи гуруҳнинг 2020 йил июлида бўлиб ўтган тўртинчи йилгилиши билан расман қайта тикланган. Шундан сўнг 2022 йил июнь, 2023 йил март ва 2023 йил ноябрь ойларида яна учта учрашув ўтказилди.

2024 йил мартда Ўзбекистон ҳукумати Жаҳон савдо ташкилотига аъзо бўлиш доирасида 11 давлат билан музокарадорларни якунлади. Улардан 9 таси бозорга кириш бўйича музокарадорларни якунлаш тўғрисидаги протоколларни имзолади.

Ўзбекистоннинг ташкилотга кириш жараёни камида 15 та битимда белгиланган мажбуриятларни бажаришни ўз ичига олади. ЖСТ битимлари мураккаб бўлиб, улар кенг доирада жаҳон савдоси масалаларини қамраб олувчи юридик ҳужжатларга таянади. Мазкур битимлар аъзо мамлакатларнинг ташқи савдо имкониятини оширишга қаратилган дискриминацияга йўл қўймаслик, савдо тўқилишини бартараф этиш, рақобатбардошликни ошириш, етарли даражада ривожланган давлатлар учун

қулай шарт-шароит яратиш, савдон тариф усуллари билан тартибга солиш, савдо сиёсати ҳалоллиги каби муҳим тамойилларга асосланади. Мазкур тамойиллар мамлакатлар ўртасида ташқи савдо муносабатларини ривожлантириш билан боғлиқ тўқилишнинг бартараф этиб, маҳсулотларнинг эркин ҳаракатини таъминлайди. Янги бозорларга кириб бориш орқали рақобат муҳитини шакллантиради. Бу эса ривожланмаган, ўтмиш иқтисодиёти шароитидаги мамлакатларга ҳар жиҳатдан қулай. Аслида, ЖСТнинг бош гояси аъзо мамлакатлар ўртасида эркин савдо сиёсати юритиш учун қулай шароит яратишга қаратилган.

Ўзбекистон 200 га яқин мамлакат билан савдо алоқаларини амалга ошириб келмоқда. Ўзбекистон ташқи савдо айланмасининг салмоқли қисми ЖСТ таркибига кирувчи давлатлар билан боғлиқ. 2023 йил якунига кўра, мамлакатимиз жами ташқи савдо айланмасининг ярмидан кўпи, яъни 58,2 фоизи айнан шу давлатлар ҳиссасига тўғри келган. Бунда Хитой улуши 21,9 фоизни, Россия 15,8, Қозғистон 7, Туркия 5, Корея Республикаси 3,7, Германия 1,7, Франция 1,6 ва Қирғизистон 1,5 фоизни ташкил этган.

Шунингдек, мамлакатимиз экспорт географиясини ҳамда ЖСТ таркибига кирувчи асосий ҳамкор давлатлар билан ташқи савдо муносабатлари қўламини янада кенгайтиришга қаратилган чора-тадбирлар фаол амалга оширилмоқда. Ташкилотга кириш Ўзбекистоннинг халқаро савдо қондаларини ишлаб чиқиш жараёнида тўлақонли иштирокини таъминлайди.

Аъзо мамлакатлар бозорига кириш учун тенг ҳуқуқли имконият пайдо бўлади. Юқори сифатли ва рақобатбардош маҳсулотлар ишлаб чиқариш орқали экспорт имконияти ошади. Ташқи савдода халқаро стандартлар қондаларига мувофиқ миллий стандартлар ишлаб чиқиш ва экспортчиларга чет эл бозори талабларига мослашишда ёрдам беради. Рақобат муҳити яхшиланиб, монополиянинг олди олинади.

Бу жараённинг кучайиши иқтисодиёт тармоқларига замонавий технологияларни ва инвестицияларни жалб этишни фаоллаштиради. Жаҳон миқёсидаги савдо сиёсати бўйича қарорлар қабул қилиш жараёнида иштирок этиш ҳуқуқи берилди. Экспортчиларимизнинг ташқи савдодаги ҳуқуқи ҳимоя қилинади.

Infographic titled 'ЁШЛАР СИЁСАТИ СОҲАСИДА АМАЛГА ОШИРИЛГАН ИШЛАР САРҲИСОБИ ВА ЁШЛАРНИ ҲАР ТОМОНЛАМА ҚўЛЛАБ-ҚУВВАТЛАШ ЮЗАСИДАН УСТУВОР ВАЗИФАЛАР'. It lists 14 initiatives, including: 2 million sports events, 100 million USD in start-ups, 100 million credit, and free WiFi. It also mentions 'Creative Industry Parks' and 'Barcamol Avlod' centers.

